

Dragan Stevanović
Državni sekretar
Ministarstvo privrede

Beograd, 18.2.2021. godine

PREDMET:

Poštovani g. Stevanoviću,

Obraćamo Vam se povodom planiranih izmena i dopuna Zakona o privrednim društvima, koje su prema objavljenom planu Vlade RS planirane za septembar 2021. godine sa ciljem unapređenja pozicije Republike Srbije na „Doing business“ listi Svetske banke. Imajući u vidu značaj Zakona o privrednim društvima kao ključnog zakona za definisanje pravnog položaja privrednih društava, smatramo važnim da **blagovremeno istaknemo zajednički stav poslovnih udruženja** povodom izmena koje su bile planirane tokom prethodne godine i za koje verujemo da će biti predmet izmena i dopuna i tokom ove godine i da time damo pun doprinos unapređenju regulatornog okvira u ovoj oblasti.

Pre svega, želeli bismo da pozdravimo sve dosadašnje napore Ministarstva privrede kako bi se popravili uslovi poslovanja u Srbiji, uz razumevanje mera iz Akcionog plana za unapređenje pozicije Srbije na Doing business listi od 2020/23. Hteli bismo da naglasimo da izmene Zakona o privrednim društvima kao sistemskog zakona ne treba da budu izvršavane često, a svakako ne bez uključivanja šire poslovne zajednice u diskusiju o predloženim izmenama, pa apelujemo da izmene budu sprovedene u obostranom interesu, **transparentno, kroz organizovanje javne rasprave i detaljnu konsultaciju sa predstavnicima privrede.**

Imajući u vidu da značajan broj predloga (iz Nacrta objavljenog 2020. godine) za izmenu Zakona menja postojeći balans prava između velikih i malih vlasnika kapitala u društvu u trenutku, kada zbog pandemije COVID-19 imamo već značajno otežano poslovanje kompanija i različite eksterne šokove pada tražnje, cena i prihoda koje privredna društva moraju da prevaziđu, neophodno je razmotriti kako da se omogući napredak na Doing business listi Svetske banke, a da taj napredak ne oteža funkcionisanje privrede.

Dodatno bismo želeli da istaknemo da je u metodologiji Doing Business liste u delu koji se odnosi na prava manjinskih akcionara više se ne uzimaju u obzir prava članova društva sa ograničenom odgovornošću što je bio predmet ocenjivanja Svetske banke u prethodnim godinama, već je naglašeno da se slučaj razmatranja u upitniku za zaštitu manjinskih akcionara odnosi samo na kompanije listirane na berzi.

Imajući u vidu navedeno, mišljenja smo da **nema objektivnih razloga zbog kojih predložene izmene Zakona proširuju na društva sa ograničenom odgovornošću**, te da dodatno treba razmotriti predložena rešenja koja se odnose na privatne kompanije, detaljno analizirati efekte predloženih izmena i kroz sveobuhvatnu javnu raspravu proceniti posledice predloženih izmena i mogući efekat na postojeće i

buduće investicije u Republici Srbiji. Upravo u cilju zajedničke saradnje na izmenama Zakona o privrednim društvima u produžetku šaljem pregled predloženih izmena odredbi iz prethodno objavljenog Nacrta za koje smatramo da mogu biti problematične za naše članove, uz predloge rešenja.

Ukoliko su potrebna dodatna pojašnjenja, stojimo Vam na raspolaganju.

S poštovanjem,

Amalija Pavić
Zamenik izvršnog direktora
AmCham Srbija

Aleksandar Ljubić
Izvršni direktor
Savet stranih investitora (FIC)

Violeta Jovanović
Izvršni direktor
NALED

PREGLED PREDLOŽENIH IZMENA ODREDBI IZ PRETHODNO OBJAVLJENOG NACRTA ZDP-A

I

Članom 3. Nacrta predviđena je izmena sadašnjeg člana 66. Zakona o privrednim društvima, pri čemu se novim stavom 1. tačka 2) propisuje da „u slučaju društva sa ograničenom odgovornošću i akcionarskog društva, predmetni posao odobrava skupština običnom većinom glasova prisutnih članova društva koji nemaju lični interes u tom poslu, odnosno običnom većinom glasova prisutnih akcionara koji nemaju lični interes u tom poslu.“

Razumemo intenciju predloženih izmena Zakona imajući u vidu specifičnost pravnih poslova sa ličnim interesom, jer se radi o poslovima koji mogu da dovedu do postupanja koja su suprotna interesima društva a u korist pojedinaca.

Međutim, ukoliko uzmemo u obzir administrativno-tehničke prepreke koje postoje u realnom životu, ovakva izmena bi teško bila sprovodiva u praksi i značajno bi otežala i usporila rad društva. S druge strane, kontrola pravnih poslova sa ličnim interesom, je prema trenutno važećem Zakonu već obezbeđena kroz saglasnost odbora direktora ili nadzornog odbora tj. direktora ili članova nadzornog odbora koji nemaju lični interes uz naknadno obaveštavanje skupštine društva.

Predloženo rešenje ima za cilj da se obezbedi šira saglasnost akcionara kod odobravanja poslova društva u kojima postoji lični interes, ali je u praksi teško sprovodivo i u redovnim uslovima za pojedina akcionarska društva (nastala upisom akcija od strane zaposlenih i građana), gde postoji veliki broj malih akcionara i većinski akcionar, te suštinski ne predstavlja zaštitu zainteresovanih manjinskih akcionara, već samo otvara put za znatno otežavanje ili blokadu poslovanja društva usled obavezne primene pravila o rokovima za sazivanje sednica i o kvorumu.

Konačno ukoliko uzmemo u obzir metodologiju Svetske banke i način bodovanja za rang listu, odustajanje od predložene izmene, Srbiju će uskratiti za dobijanje samo 1 poena u oblasti manjinskih akcionara što mislimo da nije relevantno u poređenju sa problemima koje predložena izmena može izazvati u privredi, pa je naš zahtev **da se odustane od predložene izmene.**

II

Članom 14. Nacrta predviđeno je da se na zahtev akcionara moraju učiniti dostupnim podaci o iznosu i strukturi naknade i stimulacije za svakog direktora (uključujući i zaradu i sva ostala primanja).

Ovakva formulacija podrazumeva dostupnost podataka o pojedincima, kojima bi u znatnoj meri mogla biti ugrožena lična bezbednost, pri čemu činjenje dostupnim tih podataka širokoj masi akcionara može dovesti i do njihovog objavljivanja u sredstvima javnog informisanja, na društvenim mrežama ili na drugi način, odnosno do zloupotrebe u druge svrhe. Smatramo da namera predlagača svakako nije bila da, zalažući se za zaštitu prava i interesa akcionara, izloži potencijalnoj opasnosti po zdravlje i ličnu bezbednost druge grupe subjekata, tj. lica čiji se podaci čine dostupnim akcionarima, bez bilo kakvih dodatnih kriterijuma i ograničenja, pa **predlažemo sledeću formulaciju istog člana.**

„Društvo je dužno da na zahtev akcionara, u roku od 3 dana od dana prijema zahteva, **omogući uvid u podatke** o iznosu i strukturi naknade i stimulacije **po osnovu angažovanja u organima društva** za svakog direktora, odnosno izvršnog direktora i člana nadzornog odbora, ako je upravljanje društvom dvodomo. Akcionar je dužan da prilikom uvida u zahtevane informacije potpiše jednostranu izjavu kojom izjavljuje pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću da date informacije neće iznositi u javnost, niti ih saopštavati trećim licima ili na bilo koji drugu način zloupotrebiti, već da će ih čuvati kao poslovnu tajnu.“

III

Član 18. Nacrta predlaže rešenje prema kome će odbor direktora, odnosno izvršni odbor, biti u obavezi da sve akte i dokumente iz člana 464. stav 1. Zakona stavi na raspolaganje svakom akcionar, kao i ranijem akcionar, za period u kome je bio akcionar, na pisani zahtev, radi vršenja uvida i kopiranja.

Imajući u vidu da se ovom izmenom proširuje krug akata i dokumenata društva koja se stavljaju na raspolaganje akcionarima društva, upozoravamo da nikako ne treba izmenama Zakona omogućiti da se akcionarima dostavljaju podaci koje se odnose na ličnost direktora i članova nadzornog odbora kao što su evidencije o adresama.

S druge strane smatramo da izmene Zakona ne treba proširivati van slučajeva na koje se odnosi metodologija Svetske banke, tako da se omogući u bilo kom trenutku na zahtev akcionara raspolaganje aktima društva, naročito kod društava sa izuzetno velikim (nekada i milionskim) brojem akcionara. Predloženo rešenje podrazumeva dostupnost svih ovih podataka vrlo širokom krugu lica i otvara put njihovoj zloupotrebi kupovinom samo jedne akcije društva.

Stoga, predlažemo da se izvrši preciziranje predloženih izmena člana 464. Zakona tako da se doda 4. stav koji glasi:

Društvo je dužno da u slučaju pokrenutog spora po tužbi akcionara ili ranijeg akcionara, na zahtev tužioca stavi tužiocu na raspolaganje sve akte i dokumente iz člana 464. stav 1. izuzev tačke 11) ovog zakona, a koji su neposredno vezani za predmet spora, radi pregledanja i kopiranja za potrebe

vođenja parnice. Tužilac u svom zahtevu ka društvu nije dužan da indentifikuje bilo koji tražen akt ili dokument, ukoliko su oni u vezi sa pravnim poslom ili pravnom radnjom koja je predmet tužbenog zahteva.

IV

Članom 1. Nacrta predviđena je obaveza da se pokuša posredovanje između člana društva i samog društva u slučajevima kada se namerava međusobno pokretanje parničnog postupka.

I pored uvažavanja značaja alternativnih načina rešavanja sporova i njihovog doprinosa rasterećenju pravosuđa, smatramo da obavezivanje stranaka na posredovanje je suprotno zakonu koji reguliše ovakav način rešavanja spora i koji nalaže obstranu saglasnost stranaka za pristupanje posredovanju. Pretpostavljamo da je intencija zakonodavca bila da se uvođenjem obaveznog posredovanja izbegnu visoki troškovi vođenja parnice i da se ubrza rešavanje spornih odnosa, ali se posredovanje ne može nametati strankama, jer im se time uskraćuje dobrovoljnost u pristupanju posredovanju.

S druge strane, ističemo da ne postoje jasni pokazatelji da bi se uvođenjem alternativnog načina rešavanja spora doprinelo napretku na Doing business listi u oblasti zaštite manjinskih akcionara, pa **predlažemo da se ove izmene izostave.**

V

Članom 9 Nacrta se neopravdano odstupa od načela slobode ugovaranja iz člana 140 aktuelnog zakona. Pravo preče kupovine predstavlja dispozitivno zakonsko ograničenje, te predstavlja (sasvim opravdano) samo mogućnost, a ne i obavezu (što je generalno u duhu modernog kompanijskog prava i uporednopravnih rešenja).

Onemogućavanje isključenja prava preče kupovine voljom članova je suštinski suprotno njihovim osnovnim pravima da, između ostalog, svoje međusobne odnose u društvu uredi slobodno. Smatramo da ovako restriktivno rešenje nije u duhu aktuelnog zakona, niti ide u prilog potrebama poslovne prakse.

Rigidan pristup uređenju odnosa članova društva nije povoljan za poslovnu klimu i neće suštinski dovesti do zaštite manjinskih članova.

Takođe, usvajanje predmetne izmene nije celishodno, jer bi značajno negativno uticalo na potencijalne investitore, posebno kod ugovora o zajedničkom ulaganju i verujemo da će dovesti do izbegavanja poslovnih subjekata da uopšte ulaze u joint-venture aranžmane, i to zbog zakonskog nametanja nepotrebno rigidnih rešenja.

Praktično, sam postupak kupovine / prodaje udela bi gotovo u svakom slučaju podrazumevao komplikovaniju, skuplju i dugotrajniju proceduru – što smatramo neopravdanim. Treba imati u vidu da članovi prilikom osnivanja doo, odnosno kupovine udela slobodno pregovaraju o uslovima ulaska u društvo i treba im dozvoliti tu slobodu. Bilo kakvo ograničavanje ove vrste znatno otežava i poskupljuje izlazak iz društva i samim tim utiče na inicijalnu odluku da se u društvo investira.

Takođe, usvajanje predložene izmene će po našem mišljenju potencijalno otežati ili onemogućiti primenu pojedinih odredbi / mehanizama koji se predviđaju ugovorom članova, a koji su uobičajeni u međunarodnoj ali sve više i u domaćoj praksi.

Usvajanjem ovih izmena u ovom obliku novi režim će imati retroaktivno dejstvo na postojeće dogovore između članova društva, i sve takve dogovore koji nisu u skladu sa novim režimom će učiniti nevažećim. Nepotrebno je reći da će to imati izuzetno nepovoljne, čak vrlo štetne, posledice na pravnu sigurnost i poslovnu klimu u Srbiji. Poslovni subjekti ulaze u joint venture aranžmane oslanjajući se na dogovor koji sa svojim joint venture partnerom ostvare u pogledu upravljanja društvom i međusobnih odnosa. Režim pod kojim će biti moguće izvršiti prenos udela u društvu predstavlja jedan od suštinskih elemenata tih dogovora. Uticanje na takav legitiman i suštinski bitan dogovor naknadnim izmenama zakona može narušiti pravnu sigurnost i poverenje poslovnih subjekata u kredibilnost i stabilnost određenog pravnog sistema.

Imajući u vidu sve navedeno, predlog je da se član 9 Predloga izmena briše, odnosno da član 161 postojećeg ZPD-a ostane nepromenjen. Postojeće rešenje je sasvim dovoljno jer ono svakako predviđa pravo preče kupovine koje se mora eksplicitno isključiti da se ne bi primenjivalo.

VI

Na tekst člana 10 Nacrta postoji više primedbi.

Imajući u vidu da predložene izmene Zakona o privrednim društvima neće imati uticaj na unapređenje pozicije Srbije na Doing business listi Svetske banke predlažemo da se

- izbriše stav 2 u postojećem članu 10 (211), jer bi uvođenje saglasnosti za prenos udela u društvu od strane ostalih članova bilo nelogično i neracionalno rešenje i narušavanje prava na raspolaganje imovinom.
- izbriše novouvedeni stav 4, kojim se predviđa da skupština odlučuje jednoglasno o povećanju kapitala novim ulogom člana koji pristupa društvu, bez mogućnosti da članovi osnivačkim aktom predvide drugačiju većinu. Ovim se manjinskim članovima, koji mogu imati vrlo male udele u društvu, daje mogućnost da blokiraju pristupanje novog investitora za društvo.

Izražavamo bojazan da će ovakva izmena obesmisлити dobar i koristan institut finansijskog instrumenta – pravo na sticanje udela (uveden izmenama ZPD-a sa kraja 2019. godine), koji je prvenstveno namenjen za start-up industriju i kojim je uvedena mogućnost da se određena lica stimulišu sticanjem udela u društvu po povlašćenim uslovima. Izdavanje ovih instrumenata neće biti celishodno, jer bi manjinski članovi mogli imati neprimerena prava blokiranja bitnih poslovnih odluka, bez mogućnosti da se to promeni dogovorom između većinskog i manjinskih članova

Uvođenjem ovakve promene u sistem upravljanja u društvu sa ograničenom odgovornošću, kojim se stavljaju van snage već postignuti dogovori članova društva (pošto nije predviđen prelazni režim i ostajanje na snazi postojećih dogovora), koji su bili u potpunosti u skladu sa zakonom kada su doneti, a koji bi bili suprotni predloženom režimu, predstavlja vrlo štetnu okolnost za pravnu sigurnost. Naknadna državna intervencija u legalne i legitimne dogovore između poslovnih subjekata ne može imati zadovoljavajuće opravdanje.

Imajući u vidu navedeno predlažemo **brisanje odredbe stava 2 i stava 4 člana 10 Nacrta.**